

Reg. clav

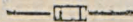
I. SPRAWOZDANIE

DYREKЦИИ GIMNAZJUM PAŃSTWOWEGO MĘSKIEGO

im. J. I. KRASZEWSKIEGO

W BIAŁEJ PODLASKIEJ

• • za rok 1922/23 • •

TREŚĆ:

- I. KRÓTKA HISTORJA ZAKŁADU. CZĘŚĆ I. DO ROKU 1919.
- II. SPRAWOZDANIE DYREKЦИИ.

BIAŁA PODLASKA 1923.

NAKŁADEM UCZNIÓW.

REGIONALIA

XI Spraw.

XI.2 : IC Biała

37 (091)

RODAKOM, KTÓRZY NIE MOGLI UKOŃ-
CZYĆ GIMNAZJUM BIAŁSKIEGO ZA CZASÓW
ZABORCY Z POWODU PRZEŚLADOWAŃ
NARODOWYCH I RELIGIJNYCH, POŚWIĘCA
TO PIERWSZE SPRAWOZDANIE GIMNAZJUM
W WOLNEJ POLSCE

DYREKCJA.

Miejska Biblioteka Publiczna
Biała Podlaska

5 141617000005

Druck. M. Frysztyk, Biała Podl.

Krótką historia Zakładu.

Część I. do r. 1919.

A) Czasy najdawniejsze.

„Założona w r. 1628 przez Krzysztofa Wilskiego Ciborowicza Kanonika i Officjała Brzesko-Litewskiego, Proboszcza Bialskiego szkoła i przez tegoż Kapłana gorliwego o zachowanie czystej nauki religii i moralności hojnie ile na owe czasy uposażona, pod szczególniejszą opieką szkoły głównej krakowskiej zostawała, z jej ramienia uzyskując tak rządców swych jako też i Nauczycieli. Pod imieniem Kolonii akademickiej była w stopniu innych tegoż rodzaju szkół. Za panowania Stanisława Augusta odżywione nauki nowego dla szkół urządzenia wymagały. Zajęła się niem troskliwie Kommissja Edukacyjna, a przepisawszy ustawy stanowi akademickiemu, szkoły na Wydziałowe i Podwydziałowe rozdzieliła, szkołę Bialską, jako Wydziałową i do prowincji Litewskiej należącą, pod rząd akademii Wileńskiej oddała. Pod panowaniem Austryjackiem utrzymywała się szkoła w Białej mając stopień Cesarskiego Gimnazjum nadany. Za przyłączeniem części Gallicji do Księstwa Warszawskiego, Izba Edukacyjna troskliwa o utrzymanie wszelkich zakładów naukowych, jakie w tej części kraju zastała, szkole Bialskiej stopień i urządzenia szkoły Departamentowej przesłała. Jeszcze szkoła stósownego stopniowi rozwinięcia nie doszła, gdy wojna w 1812 postęp jej dalszy wstrzymała. Za powrotem zaś pokoju i ustaleniem rzeczy, Kommissja Rząd. W. R. i O. P. w rzędzie szkół Wydziałowych ją pomieściła. ¹⁾ Według cytowanego rocznika ²⁾ Szkoła miała klasy I.—IV., uczniów 178, w bibliotece książek 718 w muzeum narzędzi metafizycznych i fizycznych sztuk 58, Dochowane książki z biblioteki z tych czasów wskazują, że opieka nad biblioteką była bardzo staranna, książki nowe kupowano w roku wyjścia, lub następnego i porządnie oprawiano. Znajduje się dosyć ciekawych rzeczy.

B) Wiek XIX.

Szkoła, przekształcona na pełne gimnazjum, rozwija się pomyślnie aż do czasów wprowadzenia języka rosyjskiego jako

¹⁾ Rocznik Instytutów Religijnych i Edukacyjnych w Królestwie Polskiem za rok 1824 str 196—197, (Bibliotek. fundamentalna tutejszego zakładu №157)

²⁾ L: c. str. 198.

wykładowego i nasłania nauczycieli rosyjskich. Gimnazjum w Białej, z chwilą zniesienia unii i wprowadzenia przymusowego prawosławia na Podlasiu stało się narzędziem rusyfikacji bardzo gwałtownej do tego stopnia, że naukę religii Katolickiej wykładano od r. 1875 po rosyjsku. Uważając Podlasie za „Kraj rosyjski” rząd zaborczy sprowadzał tu najgorliwszych rusyfikatorów, prześladował i starał się wszelkimi sposobami polską młodzież rusyfikować lub usunąć, wskutek czego w ostatniej ćwierci XIX. wieku co roku kończy gimnazjum zaledwie kilku Polaków. Społeczeństwo polskie sterroryzowane i osłabione powstaniem 1863 r. nie ma sił do walki, rusyfikacja przez szkołę i prześladowanie młodzieży polskiej zwiększa się powoli, ale ciągle. Jednak młodzież radzi sobie sama. Pomimo groźby wydalenia istnieją stale tajne koła samokształceniowe z głównym naciskiem na historję i literaturę polską. Pierwszy objaw głośnej reakcji przypada dopiero na rok 1902, mianowicie strajk religijny młodzieży, żądającej nauczania religji w języku polskim. Nie obeszło się bez ofjar, ale rząd musiał ustąpić. W roku 1906 strajk szkolny obejmuje i Białą, młodzież polska prawie w całości występuje z gimnazjum rosyjskiego, które od tego czasu wychowuje tylko Rosjan aż do r. 1915, kiedy Rosjanie cofając się, aby już więcej nie wrócić, zabrali całe archiwum szkolne i gabinety naukowe i wywieźli tak potajemnie, że do dzisiaj właściwie niewiadomo, gdzie się to wszystko znajduje i dlatego nie można od Rosji rewindykować.

C) Szkoły prywatne polskie.

Dopiero po edykcji tolerancyjnym mogły powstać i powstały w Białej 4 polskie szkoły: 6 klasowa męska, w której w pierwszym roku istnienia było do 200 uczniów, 7 klasowa pensja p. Kowalewskiej, dwuklasowa szkoła miejska i szkoła fabryczna Raabego.

Powstanie i utrzymanie tych szkół zawdzięczyć należy kilku niestrudzonym działaczom społecznym. Do nich należeli: p. W. Walewski, p. W. Klimecki, Ks. Górniak, proboszcz i dziekan bialski pp. Zuchmantowiczowie Aleksander i Felicja, p. B. Kowalewski, p. H. Ehrenkreutz i nauczycielki domowe, których było wówczas 2. Szkoły te prosperowały dobrze, ale niedługo, bo z powodu intryg rosyjskich męską szkołę zamknięto w r. 1911, a żeńską w 1912. Szkoła miejska pod opieką śp. ks. St. Nojszewskiego i p. W. Walewskiego przetrwała Moskali i trwa do dzisiaj pod nazwą szkoły powszechnej.

Po wyjściu Rosjan (14 sierpnia 1915 r.) i przybyciu Niemców szczupła garstka polskiej inteligencji, rozpatrzywszy się w

sytuacji przystąpiła do wznowienia szkolnictwa polskiego. W lutym 1916 utworzono szkołę miejską, później nieco szkolkę początkową Tow. Dobroczyńności i poczyniono starania o pozwolenie wznowienia szkoły średniej. Zezwolenie władz niemieckich otrzymano i 1 września 1916 r. otwarto koedukacyjną szkołę średnią pod nazwą im. J. I. Kraszewskiego. Jednak gmach dawny Niemcy zajęli na główną inspekcję etapowej Komendy armii nad Bugiem i zupełnie nie zezwolili korzystać z wszelkich przyborów i pomocy szkolnych, które albo sprzedali, lub wywieźli do Niemiec.

Gimnazjum prywatne musiało iść zupełnie o swoich siłach. Wynajęto mieszkanie, złożone z 4 pokoi i kuchni na I piętrze w domu p. Szyrmera (róg ul. Janowskiej i Grabanowskiej) za 15 rubli miesięcznie. Zaczęto od żydów wypraszać ławki, znaleziono trochę książek polskich i mebli, przechowywanych w piwnicy u p. Ehrenkreutz, trochę ławek ofiarował Magistrat, a resztę mebli, mapy, globus dał ówczesny personel nauczycielski, w skład którego wchodził: Ks. Władysław Frelek (religja, łacina, przyroda), p. Aleksandra Doroszewicz (arytmetyka, geografia, j. francuski), p. Marja Kałuszyńska (j. polski i historia), p. Marja Kisielewska obec. Wroczyńska (j. niemiecki), p. Walewski (śpiew.). Przy ówczesnych utrudnieniach ze strony Niemców nie można było nikogo sprowadzić więcej do nauczania, tem więcej, że z powodu dużych rekwizycji niemieckich po wsiach rodzice nie mogli dużo płacić, część personelu uczyła całkiem bezinteresownie, część otrzymywała bardzo małe wynagrodzenia.

Napływ dzieci do gimnazjum był ogromny, utworzono 4 klasy i wstępną, którą prowadziła p. A. Borkowska, obecnie Jeżewska. Kierownictwo szkoły objął początkowo Ks. Ludwik Bernatt, a po jego arestowaniu w połowie czerwca 1917 r. Ks. Wł. Frelek aż do czasu upaństwowienia.

Niemcy w swej nienawiści do Polaków stawiali ciągle przeszkody. Kilkakrotnie zamykali gimnazjum, to zmuszali dzieci do zbierania to jagód, to grzybów, to do kopania kartofli, to przerzucali do innego lokalu. Trzeba było prosić, dawać łapówki władzom niemieckim, aby można było dalej uczyć.

Ten stan, który musiał się odbić na dzieciach, personelu, poziomie nauki, trwał do 18 grudnia 1918 roku.

Personel nauczycielski miał przyjemność nareszcie asystować i dyżurować kolejno przy przymusowym opuszczaniu przez Niemców gmachu obecnego gimnazjum męskiego dla niedopuszczenia zaiecia amachu na jakiś inny cel i uratowania tych rzeczy, które pozostały w gmachu z dawnego gimnazjum. 31

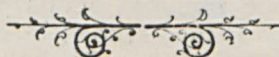
grudnia 1918 o g. 11 m. 20 rano wkroczyły do Białej wojska polskie, uroczyście podejmowane przez szczupłe władze polskie i nauczycielstwo. Od 2 stycznia 1919 zajęto się uporządkowaniem sal szkolnych, a 10 stycznia rozpoczęto naukę. Równocześnie wniesiono prośbę do Min. W. R. i O. P. o upaństwowienie szkoły. Wkrótce zwiedził szkołę p. Jan Michalski, wizytator szkół średnich przy Min. W. R. i O. P., wyraził swoje zadowolenie, udzielił wskazówek i instrukcji co do dalszego nauczania i zapowiedział upaństwowienie szkoły. W marcu Min. W. R. i O. P. nadesłało nominacje dla wszystkich wyżej wymienionych nauczycieli i dla nowych, już uczących, p. F. Polińskiej, p. Bromirskiego i Ks. W. Felka do końca roku 1918/19.

Od 1 września 1919 gimnazjum zostało upaństwowione, a równocześnie otworzyło Min. W. R. i O. P. gimnazjum żeńskie im. E. Plater i tam zostały wydzielone dziewczęta klas I.—III. Starsze zostały w gimnazjum męskim aż do ukończenia go.

W czasie wojny, ucisku Niemców, przygnębienia duchowego, garstka ludzi pełnych zapału, dobrej woli i chęci służenia Narodowi wzięła na swe barki trud założenia i prowadzenia ogniska oświaty polskiej, nie ugięła się pod przeciwnościami „wytrwale stała na stanowisku, aż oddała swą placówkę w powołane ręce najwyższej Magistratury szkolnej. Za tę pracę ofiarną tym wszystkim, którzy brali w niej udział, hołd i część!”

Materiałów szczególnie do części ostatniej użyczyła mi łaskawie W. P. A. Doroszewicz, długoletnia mieszkanka Białej, nauczycielka gimnazjum państwowego im. E. Plater. Składam Jej za to na tem miejscu serdeczne podziękowanie.

Jan Strojek.

II. Sprawozdanie Dyrekcji za rok 1922/23.

1 Grono pracowników w bieżącym roku szkolnym.

A) DYREKTOR.

1. Jan Strojek p. o. dyrektora uczył j. polskiego kl. VI., łacińskiego w kl. VII. i VIII, opieka „Organizacji Młodzieży Narodowej” miesięcznika szkolnego „Młodzież z Podlasia” i Koła dramatycznego godzin tyg. 13

B) PERSONEL ETATOWY.

2. Bogusław Biliński nauczyciel, uczył j. łacińskiego w kl. IV. i V, historii w kl. II, V, VI, wychowawca kl. VI, zawiadywał biblioteką nauczycielską i uczniów godzin tyg. 24 + 8
3. Ks. Jan Bogdański, prefekt, uczył religii w kl. I—VIII, j. niemieckiego w kl. VII i VIII, wychowawca kl. II, exhortator opiekuń Sodal. marjańskiej tygodn. godz. . . . . 23 + 8
4. Czesław Jurewicz, nauczyciel, uczył matematyki w kl. I, II, III, IV, algebry w kl. V, wychowawca kl. IV, opiekun „Tow. Samopomocy Koleżeńskiej”, zawiadywał zbiorami matematycznymi godz. tyg. . . . . 20 + 6
5. Helena Kisielewiczówna, nauczycielka, uczyła historii w kl. IV, VII, VIII, geografii w kl. II, III, IV, V, opiekunka „Kółka historyczno-literackiego”, zawiadywała zbiorami geograficznymi, godzin tyg. 20
6. Natalja Koziczówna, nauczycielka uczyła j. francuskiego w kl. II, IV—VIII godz. tyg. 24
7. Tomasz Maślak, nauczyciel, uczył j. polskiego w kl. III, IV, V, VII, VIII, historii w kl. III, wychowawca w kl. V i VIII opiekun Czytelni godzin tyg. . . . . 25 + 12.
8. Adam Pawlikowski, nauczyciel, j. polskiego w kl. I, II, geografii w kl. I, gimnastyki w kl. I—VIII, wychowawca kl. I, opiekun „Drużyny Harcerskiej”, kierownik zabaw i gier dla młodzieży, godz. tyg. . . . . 26 + 18
9. Felicja Polińska, nauczycielka, uczyła przyrody w kl. I—V, propedeutyki fizyki w kl. II i III, opiekunka „Kółka Przyrodycznego”, zawiadywała zbiorami przyrodniczymi i pracownią fizyczną, godzin tyg. . . . . 24.
10. Wincenty Świątłowski, nauczyciel, uczył pisma w kl. I, śpiewu w kl. I—VIII, wychowawca kl. III, prowadził chóry, opiekun „Sklepu Szkolnego” tyg. gndzin . . . . . 12 + 12

11. śp. Czesław Tworowski, nauczyciel, uczył geometrii w kl. V, matematyki w kl. VI, VII, VIII, fizyki w kl. VIII, wychowawca kl. VII, zawiadywał zbiorami fizycznymi godzin tygodniowo . . . . . 19 + 8
12. Marja Wróczyńska, nauczycielka, uczyła j. niemieckiego w kl. II—VI godzin tyg. 22
13. Władysław Zarzecki, nauczyciel, uczył rysunków w kl. I—VIII, zawiadywał zbiorami rysunkowymi godz. tyg. . . . . 16.
14. Dr. Antoni Zalewski, lekarz szkolny tygod. godz. . . . . 15.
15. Wanda Mahrburżyna dentystka—lekarka szkolna tygodniowo godzin . . . . . 15.
16. Zofia Markowska sekretarka szkolna, godziny urzędowe od 8—2.

C) PERSONEL Z ETATU GIMNAZJUM PAŃSTWOWEGO
im. E. PLATER

17. Helena Filipowiczówna, nauczycielka, uczyła j. francuskiego w kl. III. tyg. godz. . . . . 5.
18. Władysław Grys, nauczyciel, uczył j. łacińskiego w kl. VI, tygodniowo godzin . . . . . 6.
19. Stefania Kwiatkowska, nauczycielka, uczyła słoju w kl. I—III tygodniowo godzin . . . . . 7.
20. Józef Tajchert, nauczyciel, uczył fizyki w kl. VI, VII, tygodniowo godzin . . . . . 8.

D) NAUCZYCIEL KONTRAKTOWY.

21. Wacław Tuz, prokurator Sądu Okręgowego, uczył nauki o Polsce Spółczesnej w kl. VIII. tygod. godzin . . . . . 2.

E) WOŹNI.

Franciszek Krzyżanowski, Eljasz Mojsiejuk, Józef Zańczuk.

2. Ruch służbowy.

A) Ubyli od 1. IX 1922

- 1) Stefan Świderski, dyrektor, mianowany wizytatorem i naczelnikiem Wydziału Szkół Średnich w Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie.
- 2) Tadeusz Piżło, nauczyciel, mianowany urzędnikiem Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego w Wilnie.
- 3) Dr. Czesław Domański lekarz szkolny kontraktowy.

B) Przybyli od 1. IX 1922.

- 1) Bogusław Biliński, mianowany nauczycielem.
- 2) Antoni Zalewski, mianowany lekarzem szkolnym.
- 3) Wanda Mahrburżyna mianowana dentystką szkolną.

III Pomoce szkolne.

A. Biblioteka nauczycielska liczyła z końcem roku szkolnego 735 tomów, bez nieskatalogowanej dotąd w zupełności biblioteki dawnej, pozostałości po gimnazjum polskiem i rosyjskiem, przez Niemców w czasie okupacji ogromnie, zdefektowanej

B. Biblioteka uczniów liczyła z końcem roku szkolnego 1399 tomów. książki wypożyczano każdej klasie raz na tydzień. Czytelnictwo ilustruje następująca statystyka:

Klasa	Ilość uczniów	Ilość dzieł
I	38	929
II	35	953
III	36	795
IV	21	263
V	25	390
VI	20	175
VII	14	94
VIII	7	24
Razem	196	3623

C) Gabinet historyczno-geograficzny liczył numerów 25, z tego 2 globusy, 2 mapy i 1 tablica do geografii.

D) Pomoce matematyczne liczyły 15 numerów przedewszystkiem do geometrii.

E) Gabinet przyrodniczy obejmował 63 tablice do zoologii, botaniki, anatomii i przyrody i 2 modele gipsowe.

F) Przyrządy gimnastyczne były w liczbie 27 przedewszystkiem do lekkiej atletyki, gier ruchowych i zabaw.

G) Gabinet fizyczny liczył numerów 86

H) Pracownia fizyczna liczyła komplet przyrządów do doświadczeń na 40 uczniów.

I) Gabinet rysunkowy liczył 46.

IV 1. Wychowanie fizyczne.

Warunki wojenne i powojenne odbiły się ogromnie na zdrowiu młodzieży, na ogół osłabiły organizm i zmniejszyły odporność jego na zarazki chorobowe. Tem większą przeto uwagę należało zwrócić na wychowanie fizyczne pomimo trudności ze strony rodziców i uczniów. Bardzo niski poziom kultury fizycznej w całym tutejszem społeczeństwie, jako pozostałość po rządach zaborczych, widoczny był i na terenie szkolnym, niezrozumienie, a nawet niechęć do wszelkich ćwiczeń fizycznych okazywali w dużym stopniu rodzice a również i młodzież szczególnie klas starszych, z tych stron pochodząca.

O ile dla zaspokojenia różnych innych potrzeb duchowych powstały samorzutnie organizacje uczniowskie, o tyle na tem polu inicjatywa musiała wyjść z góry. Dlatego Dyrekcja w myśl okólnika Min. W. R. i O. P. zorganizowała gry i zabawy ruchowe popołudniu w wymiarze trzech godzin tygodniowo dla każdej klasy pod kierunkiem nauczyciela gimnastyki p. Pawlikowskiego. Początkowo i rodzice i młodzież patrzyli się na tę „innovację“ dość nieufnie, próśb o zwolnienie było dosyć, później jednak uczniowie przyzwyczaili się i polubili ją tak, że nawet i poza godzinami przepisany można było widzieć na podwórzu gimnazjalnem młodzież bawiącą się.

Oprócz tego zwróciło się uwagę na lekką atletykę. Potrzebne przyrzady zakupiło się z funduszów Komitetu Rodzicielskiego, który chętnie na to ofiarował pieniądze, ćwiczenia odbywały się na boisku, udzielonem życzliwie przez 9 p. a. p. Do zawodów lekko atletycznych zgłosiło się 35 ochotników, jednak ćwiczyło się i wzięło udział w samych zawodach tylko 14. Nagrodami były żetony złote i srebrne, a oprócz tego trzy większe nagrody przechodnie, które zostaną własnością zwycięzców wtedy, jeżeli je zdobędą 3 razy. Nagrody te ufundował Komitet Rodzicielski, dyrektor zakładu i personel nauczycielski. Zawody, wogóle pierwsze w Białej, odbyły się 17 czerwca na boisku 9 p. a. p. Sędziami byli pp. Łodziak, naczelnik „Sokoła“, Obtulowicz referent sportowy 9 p. a. p. i Pazderski referent sportowy 34 pp. Rezultaty były następujące:

Bieg na 100 m.	1) Starzyński (VI kl.) 14 ^{2/5} sek.
	2) Kot (VI) 15 "
Bieg na 400 m.	1) Skwierczyński (IV) 64 ^{3/5} "
	2) Kluczyński (IV) 67 "
Pchnięcie kulą(5 kg.)	1) Kot (VI) 10 m. 28 cm.
	2) Głowacki (IV) 8 m. 40 cm.
Rzut oszczepem	1) Głowacki (IV) 43 m. 12 cm.
	2) Łotocki (VI) 40 m. 32 cm.
Rzut dyskiem	1) Głowacki [IV] 28 m. 50 cm.
	2) Kot [VI] 27 m. 10 cm.
Skok wzwyż	1) Łotocki [VI] 1 m. 50 cm.
	2) Starzyński (VI) 1 m. 35 cm.
Skok w dal	1) Kot [VI] 5 m. 40 cm.
	2) Starzyński (VI) 5 m. 25 cm.

Ci wszyscy otrzymali żetony złote lub srebrne. Oprócz tego zostały przyznane tymczasowo nagrody:

- 1) Komitetu Rodzicielskiego (angielska piłka nożna) Kowowi z VI kl.

2) Osobista dyrektora (figura zapaśnika) Głowackiemu z IV kl.

3) Personelu nauczycielskiego (ozdobny budzik) Starzyńskiemu z VI kl.

za największą liczbę otrzymanych punktów.

Zawody urządzone publicznie, rozdanie nagród bardzo uroczyste, wywołały ogromne zainteresowanie wśród młodzieży i należy oczekiwać w roku przyszłym większej liczby ochotników do wszelkich ćwiczeń gimnastycznych.

Piłka nożna miała swoich zwolenników i były dwie szkolne drużyny, które odbywały ćwiczenia ze sobą. Na zewnątrz tworzono jedną drużynę kombinowaną „Jutrzenkę” i ta 4 razy występowała w meczach, na których 3 razy odniosła zwycięstwo.

W zimie młodzież korzystało ze ślizgawki, urządzonej koło „zanku” przez gminę kl. IV. Sport ten cieszył się dość dużą popularnością.

W lecie kąpiel, pływanie i wiosłowanie na rzece Krzynie stanowiły przyjemną a zdrową rozrywkę dla uczniów.

Sprawozdanie lekarza szkolnego za rok szkolny 1922/23

Po zbadaniu na początku roku szkolnego stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń szkolnych, niektóre z braków, jakie wykazało owe badanie w porozumieniu z Dyrekcją, były usunięte. Sprawy poważniejsze jakto: urządzenie nowych sal, osuszenie podwórza, przeniesienie ustępu i in. zostały z braku odpowiednich funduszy odłożone na rok przyszły.

Cała praca lekarza szkolnego szła głównie w 2 kierunkach: 1) prowadzenie kart zdrowia i 2) ambulatorjum. Wyniki tych badań dość niepokojące, bo jak wykazuje zestawienie — na 264 uczniów odnotowano: z odżywianiem dobrym 26^{0/0}, średnim 50^{0/0}, złym 24^{0/0}; powiększenie gruczołów chłonnych 10^{0/0}, gruźlica płuc 4^{0/0}, gruźlica kości 1^{0/0}, próchnica zębów 75^{0/0}, wady wymowy 1^{0/0}, wady wzroku 23^{0/0}, przepuklin 0,8^{0/0}.

Najwięcej groźnym objawem był wielki ^{0/0} złego odżywiania, co w następstwie pociągało zbyt małą odporność na choroby zakaźne, a zatem sprawa gruźlicy, na którą była zwrócona szczególna uwaga.

Co się tyczy ambulatorjum, wprowadzie bardzo skromnego, to początkowa praca w niem ograniczała się do usprawiedli-

wiania nieobecności uczniów w szkole, lecz wkrótce zakres jej znacznie się rozszerzył. Jak wykazuje dziennik wizyt odnotowano około 700. Uczniowie otrzymywali porady, wskazówki, recepty i wykonywano, niewielkie zabiegi chirurgiczne i t. d. Dzięki wielkiej frekwencji nie trudno było wyławić w klasach pierwsze wypadki chorób zakaźnych i pasożytniczych.

Niewłocznie przeprowadzane rewizje w klasach wykrywały zwykle jeszcze kilka wypadków tych lub innych, co pozwalało działać szybko i zapobiegać rozpowszechnianiu się.

Zestawienie chorób zakaźnych jednak wykazuje: odry 4 wypadki, szkarlatyny 4, dyfterytu — 1, znacznie więcej wypadków odnotowano ze świnką — 17, anginą — 30, influencją 18, chorobami płuc 16, nieżytami spojówek 15, ze świerzbą 13.

Śmierci 2 wypadki (gruźlica płuc i szkarlatyna).

Po stwierdzeniu choroby zakaźnej chory niewłocznie był usuwany z klasy na przeciąg czasu stosownie do przepisów w zapobiegawczych, wrócić do szkoły mógł nie inaczej, jak po uprzednim zbadaniu w ambulatorjum. Prócz tego sąsiedzi chorego byli brani pod obserwację na czas do 2 tygodni t. j. musieli codziennie zjawiać się w gabinecie dla oględzin. O ile chory był na stacji, zwabiani byli i jego koledzy. Kilkakrotnie niektóre klasy były dezynfekowane. Bursa wskutek śmiertelnego wypadku szkarlatyny była zamknięta na 3 tygodnie.

Cały lokal przeddezynfekowano, słoma spalona, ubranie i pościel dezynfekowano, uczniowie wykąpani, ostrzyżeni i zwolnieni do domów.

Kilka wykrytych wypadków gruźlicy zniewolilo do zwrócenia bacniejszej uwagi na tę sprawę. Dlatego też wszyscy uczniowie, ze złym odżywianiem i najmniejszymi skargami na kaszel byli wzięci pod dłuższą obserwację. W wypadkach wyraźnych niewłocznie byli zwalniani, otrzymawszy przez wezwanych rodziców odpowiednie wskazówki co do zachowania się i leczenia. Osoby podejrzane obowiązane były co pewien czas (1—2 tyg.) zjawiać się w ambulansie z notowaną gorączką, wają i t. d. i jeśli stan zdrowia był zły i nie polepszał się, byli także zwalniani do domów na czas dłuższy (1 mies.) Takich zwolnień zanotowano około 20.

Wogóle należy zaznaczyć, że kontakt między uczniami a lekarzem szkolnym był stały. Jak wykazuje ten krótki zarys kwestja ambulatorjum w szkole była i jest bardzo aktualną i ważną. Uczniowie bardzo szybko wyczuili jego potrzebę, chętnie i z własnej inicjatywy udawali się po porady, a otrzymując bezpłatną pomoc, co miało wielkie znaczenie, już w szkole

przyzwyczajali się zwracać do lekarza, zdradzając wielkie za-
interesowanie stanem swego zdrowia, co mogłem niejedno-
krotnie stwierdzać nawet wśród najmłodszych.—

Dr. A. Załowski.

Sprawozdanie lekarza-dentysty.

za rok 1922/23—

Gimnazjum państwowe im. J. I. Kraszewskiego miało ga-
binet dentystyczny na miejscu, z którego uczniowie korzystali
w godzinach rannych, w liczbie 15 godzin tygod. W latach
1920 i 1921 oba gimnazja państwowe w Białej nie miały szkol-
nego lekarza-dentysty, a młodzież była pozbawioną systema-
tycznej opieki dentystycznej, wobec czego stan ogólny jamy
ustnej przy zbadaniu w roku 1922 wykazał następujące dane:

Z ogólnej liczby zbadanych 248 uczniów

Zęby porażone próchnicą miało	203	699 zębów
„ „ zapaleniem miazgi „	33	42 „
„ „ zgorzelą miazgi „	37	50 „
Pni do usunięcia u	50	91 „
Kamień obfity miało	41	
„ nieznaczny „	117.	
„ brak	40—	

Chociaż istotną przyczyną predyspozycji próchnicznej nie
jest ustalana i zbadana, lecz w danym wypadku ma wielkie
znaczenie zaniedbanie higienicznych przepisów i racjonal-
nego pielęgnowania zębów. Przy oględzinach dentystycznych
zostało ustalone, że 10,9% nię czyści zębów zupełnie, 27%
czyści rzadko, t. j. 1—2 razy tygodniowo, a tylko 4,8% czyści
racjonalnie 2 razy dziennie.

Nieznaczna też liczba 16,9% miało zęby uprzednio plombo-
wane, pomimo, że 54% cierpiało na ból zębów, jednak nie
zwracało się o pomoc dentystyczną do lekarza; bądź to przez
brak uświadomienia ważności i potrzeby posiadania zdrowych
zębów, bądź przez bojaźń przed zabiegiem dentystycznym,
bądź z racji braku pomocy dentystycznej w szkole, lub trudno-
ści prywatnego leczenia.

W ciągu roku szkolnego 1922/23 zastało wyleczonych

	Uczni	
Zapalenia miazgi u	30	40 zębów
Zgorzeli	28	32 „
Usunięto pni	40	46 pni
Wyleczono przetok	2	2 przetok

	Uczni	
Założono plomb .	. 111	.366 plomb.
Zdjęto kamień .	. 49	
Oczyszczono zęby .	. 15	

W. Mahrburżyna
Lekarz - dentystka.

V. Organizacje szkolne.

Życie młodzieży pozaszkolne koncentrowało się w różnych organizacjach, które powstawały samorzutnie, zawsze z inicjatywy młodzieży, co gwarantowało ich żywotność i pomyślny rozwój. Dlatego nie było może tych organizacji zbyt wiele, ale te, które istniały, rozwijały się pomyślnie na ogół i mają trwanie zapewnione. Każda miała opiekuna specjalnego w osobie jednego z wychowawców, ale głównem jego zadaniem była nie kontrola, lub forsowanie rozwoju, lecz pomoc doświadczeniem i znajomością życia. Przez to również stosunek młodzieży do swych opiekunów był bardzo dobry, oparty na zaufaniu i życzliwości. Obok wyrobienia w pewnym kierunku, organizacje dawały jedną jeszcze wielką korzyść: na tle współpracy nie było antagonizmu „młodych do starych”, odwrotnie — nastąpiło zbliżenie się, które obu stronom przyniosło korzyści duchowe.

A) Organizacja młodzieży Narodowej Szkół Średnich.

Środowisko bialskie liczyło 22 członków z obu gimnazjów: męskiego i żeńskiegoz klas VI i VII. Miało 2 koła. Przewodniczącym był Kondracki St. (VII kl.) sekretarzem Kuchciński J. (VII kl.) Oprócz tego Górski W. (VII kl.) był przewodniczącym Zarządu głównego całej organizacji w Polsce. Praca wewnętrzna po za pracą indywidualną, polegała na referatach a) z dziedziny zagadnień podstawowych (patriotyzm i kosmopolityzm) b) o charakterze społecznym (charakter moralny walki społecznej, znaczenie tradycji a w szczególności tradycji narodowej) c) ideowe (Co to jest indywidualność, samodzielność i twórczość jako największe wartości jednostki, Samowychowanie wewnętrzne) d) metodyczne (Ewolucja w zdobywania światopoglądu) e) z życia jednostkowego (szczęście i radość w życiu, Cierpienie w życiu, Jakie drogi prowadzą do zadowolenia wewnętrznego, Prawdziwe bogactwa człowieka, Romantyzm życiowy) f) ze stosunków szkolnych i koleżeńskich (Młodzież a szkoła, Prawda i kłamstwo w szkole, Przyjaźń w życiu i w szkole, Nasz udział w życiu młodzieży, Praca

w szkole i poza szkołą), Po referatach następowała dyskusja zwykle dość ożywiona i ogólna, czy to też niewyczerpująca i niepogłębiona z powodu przygotowania u członków. W „wolnych głosach“ omawiano zagadnienia następujące: Czy człowiek znajduje w swem sumieniu prawo do podjęcia walki w obronie wielkiej idei?, Jak wpływa nieszczęście na człowieka?, Czy dążenia do cywilizacji i wolności nie jest dążeniem do niewoli? W „wspólnych czytaniach“ czytano i omawiano w kole I „znaczenie dziejów Polski“ Buszczyńskiego w kole II „Nieboską komedję“ Kraszińskiego. Co dwa miesiące było zebranie towarzyskie członków celem zacieśnienia wzajemnych stosunków koleżeńskich.

Praca zewnętrzna odbywała się trojako: 1] przez udział członków w innych organizacjach społecznych [w miesięczniku „Młodzież z Podlasia“, Samopomocy koleżeńskiej, kole historyczno-literackim] 2] przez urządzenie zebrań dyskusyjnych dla ogółu młodzieży starszej [Indyferentyzm ideowy, O samorządzie klasowym, omówienie zbiorowe dzieła „O naprawie Rzeczpospolitej“] 3] przez urządzenie wieczornic i akademii [rocznie powołania organizacji, obchód powstania styczniowego, konstytucji 17 marca.

B). Miesięcznik „Młodzież z Podlasia“.

Drugi rok od stycznia 1922 wychodzi miesięcznik „Młodzież z Podlasia“. Ostatni numer wyszedł za czerwiec. Bije się w ilości 400 egzemplarzy, które rozchodzą się wśród młodzieży obu gimnazjów i w okolicy.

Posyła się również do redakcji innych czasopism młodzieży szkolnej. Redakcję prowadzą: Górski W. (VII kl.) Zaliwski St. [VII kl.], Zaczkowski J. [VII kl.]. Piszą też i inni, najwięcej Łotoczki [VI kl.] i uczennice z gimnazjum żeńskiego.

Administruje Kisielewski S. (VII kl.). Od stycznia b. r. pismo ma winiętę tytułową, projektu prof. Zarzeckiego.

Obok artykułów ideowych w każdym numerze dział literacki [wiersze i nowele], sprawy szkolne bieżące, kronika, często zagadki i szarady.

C). Czytelnia.

Czytelnia posiadała następujące czasopisma w liczbie 27: Przegląd współczesny, Przegląd warszawski, Przegląd wszechpolski; Przegląd Humanitystyczny, Przegląd Powszechny, Tygodnik Ilustrowany, Świat, Czyn, Droga, Przyroda i Technika, Myśl niepodległa, Przewodnik Społeczny, Ziemia, Orli Lot, Mucha,

Polska Współczesna, Prąd, Siew, Młoda Polska, Słowo Niezależne, Młoda Myśl, Głos Młodzieży [Częstochowa] Głos Młodzieży [Kielce] Spójnia, Nad Poziomy, Nasza Praca, Młodzież z Podlasia Czytelnia była otwarta codziennie oprócz niedziel i świąt od 5—7. W porze zimowej uczęszczali uczniowie licznie, przeciętnie 30—50 dziennie, w innych porach mniej licznie 15—20. W łonie Czytelni utworzono bibliotekę książek wszystkich, potrzebnych do lektury szkolnej czy domowej. Dotąd zakupiono 16 książek. Przy Czytelni istnieje w drugiej sali szkolnej sekcja gier i zabaw, (szachy, warcaby, domino i inne przeznaczone dla uczniów młodszych) W zimie uczęszczano liczniej, w lecie mniej. Oprócz tego byli stały dyżurni z pośród starszych uczniów.—

D) Samopomoc Koleżeńska.

Samopomoc Koleżeńska oparta jest na zupełnej decentralizacji, klasy tworzą poszczególne sekcje o charakterze autonomicznym, a oprócz tego są sekcje specjalne. Członków było 167 ze wszystkich klas. W skład głównego zarządu wchodzili przewodniczący Żaczkowski J. [VII kl.] zast. przewodniczącego Kondracki St. [VII kl.] sekretarz Czatyрко M. [V kl.], oprócz tego kierownicy większych instytucji, mających właściwie być samodzielny: Czytelni Górski Wł. (VII kl.) i Sklepu Szkolnego Kot B. [VI kl.]. O nich osobno. Pozatem były sekcje następujące:

a) Naukowa. Zorganizowana celem udzielania wzajemnej bezpłatnej pomocy kolegom w nauce szkolnej przez zdolniejszych kolegów w poszczególnych klasach (od IV—VII). Korepetycje te odbywały się popołudniu w salach szkolnych. W klasach niższych zaniechano tej metody, ponieważ w roku zeszłym często mniejsi chłopcy szli gdzieindziej, a w domu mówili, że idą do gimnazjum na korepetycje.

Praca szła w tempie ożywionem i wydała przeważnie dobre wyniki.

b) Zdobienia klas. W każdej z poszczególnych klas z inicjatywy Samopomocy, lub z własnej powstawały odpowiednie sekcje. Klasy młodszych ozdobiono przeważnie pracami własnymi, starszych materiałem kupionym. Sekcja zajęła się także ozdobieniem dużej sali.

c) Pogadankowa. Ta sekcja miała się zająć dostarczeniem kolegom z klas młodszych wiedzy stosownie do ich zainteresowania. Jednak była tylko jedna pogadanka na temat powstania druku i pisma.

d) Rozrywkowo-dochodowa. Poza zbieraniem składek sekcja urządziła zabawy — urządzono także Kurs tańców dla uczniów tutejszego zakładu i uczenic z gimnazjum żeńskiego. Nauką kierował opiekun Samopomocy prof. Jurewicz. Wynik był bardzo dobry.

e) Pośrednictwa pracy. Celem było dostarczenie członkom korepetycji, dającym i pobierającym, jakoteż regulowanie cen za nie. Cel przeprowadzono tylko częściowo.

Z końcem roku na ostatniemu Walnem Zebraniem, uchwalono projekt reorganizacji, oparty na jeszcze większej decentralizacji pracy, bo ta metoda okazała się najskuteczniejszą i na ograniczeniu członków czynnych Samopomocy do uczniów klas wyższych od kl. IV—VIII.

E) Sklep szkolny.

Sklep szkolny zreorganizowano w tym roku. Oparto go na udziałach, których wpłynęło na kwotę 146.635 mk. Oprócz tego korzystano celem powiększenia kapitału obrotowego z prywatnych pożyczek. Sklep mieści się w dużej sali. Sprzedawano codziennie, kalkulowano ceny tak, aby były niższe od cen miejskich. Ruch był dość znaczny. Do dnia 31 maja kupiono towarów za 1.268.426 mk., sprzedano za 1.271.745 mk. Remanent wynosił 471.350. Koszty handlowe 20.660. Towary sprowadzono wyłącznie z firm polskich, przeważnie z „Naszego Sklepu“ z Warszawy. Obok przewodniczącego Kota Br. (VI kl.) najczynniejszym był Wierzbicki M. (VI kl.).

F) Koło historyczno-literackie.

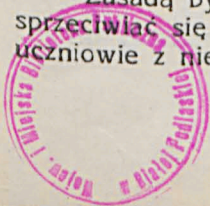
Członków było 25 z kl. IV—VIII gimnazjum męskiego i IV—VI gimnazjum żeńskiego. Do Zarządu wchodził: Kuchciński J. (VII kl.) jako przewodniczący, Gaj (VII) jako skarbnik, Doliński E. (V kl.) jako sekretarz. Referaty były następujące: Dziejowy stosunek Litwy do Polski (z koreferatem) Waław Potocki i Ignacy Krasicki jako satyrycy, Orzeszkowa, jej działalność i zasługi, Polska w czasie Wojny wszechświatowej. Składki Zarząd obracał przede wszystkim na zakup książek do biblioteki koła, połączonej z biblioteką O. M. N.

G) Koło przyrodnicze.

Koło obejmowało uczniów od kl. II—V i miało za zadanie zapoznanie się z przyrodą teoretycznie w zimie i praktycznie na wycieczkach i w lecie. Referatów z różnych dziedzin przyrody było 6, w lecie mniej więcej co dwa tygodnie wycieczki celem zapoznania się z żywą przyrodą i układanie zbiorów.

I) Samorząd klasowy.

Zasadą było, aby nie zmuszać do samorządu, ani nie sprzeciwiać się inicjatywie uczniowskiej. Dopiero tego roku uczniowie z niektórych klas zwrócili się z odpowiednimi propo-

zycjami do swych wychowawców i po szerszej dyskusji na Radzie Wychowawców wprowadzono samorząd w kl. IV i V. Każda z tych klas utworzyła sobie własny regulamin i statut, których ogół przestrzegał. Wychowawcy starali się jak najmniej posługiwać się swym autorytetem Wójtem w kl. IV był Głowacki L. w V Rosiński U. Uczniowie okazali dużo zapału i dobrej woli i wyniki były wcale dobre. Później jednak nastąpiło pewne ochłodzenie, możliwe, że w roku przyszłym zainteresowanie się podniesie, o ile uczniowie zechcą dalej utrzymać swój samorząd.

J) Koło dramatyczne.

W marcu b. r. zostało założone Koło Dramatyczne. Należy 31 członków, z tego 3 uczennice z gimnazjum żeńskiego. Przewodniczącym był Zaliwski St. (VII kl.) Skwierczyński (VII) skarbnik, Świerczewska M. (VII) sekretarka, Gaj Ł. (VII), bibliotekarz. Oprócz referatu pt. „Dramat i scena” Zał. wskiego, Koło przygotowało i wystawiło w maju 2 razy na scenie gimnazjum żeńskiego sztukę Starzeńskiego „Gwiazda Syberji”. Wcale pokąźny dochód obrócono na zakupno biblioteki scenicznej i na zaczątek garderoby teatralnej. Dwie dekoracje teatralne wykonane przez uczniów pod kierunkiem prof. Zarzeckiego stanowią podstawę do dalszej pracy.

K) Sodalicja.

Przed ukończeniem roku szkolnego została założona, pod opieką Ks. prefekta Jana Bogdańskiego Sodalicja Marjańska. Wpisało się 25 uczniów.

VI. Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się uroczystem nabożeństwem 1. września.

P. Jan Michalski, wizytator szkół średnich wizytował Zakład 7. września.

10. września odbył się w murach szkolnych zjazd dawnych wychowanków gimnazjum białskiego. VII klasa zwiedziła fabrykę Raabego dnia 25 października pod kierunkiem p. Tajcherta.

27. października odbyło się pożegnanie przez uczniów p. St. Świderskiego dotychczasowego dyrektora gimnazjum

26. listopada zmarł uczeń kl. II śp. Oprządek Zygmunt.

21. grudnia odbyło się nabożeństwo żałobne za duszę śp. Prezydenta Państwa Narutowicza.

30. i 31. stycznia wizytował Zakład p. Jan Michalski, wizytator szkół średnich.

19. lutego odbyło się razem z gimnazjum państw. im E. Plater uroczysta Akademia ku czci Kopernika.

15—17 marca odprawił rekołekcje dla młodzieży Ks. Dr. Harazim, Salezjanin, dyrektor gimnazjum Macierzy Polskiej w Aleksandrowie Kujawskim.

18. marca urządzony został siłami przedewszystkiem kl. VIII pod kierunkiem p. Tuza poranek poświęcony Konstytucji z 17. marca.

16. kwietnia zmarł uczeń kl. śp. Kazimierz Nagaj.

18. kwietnia lotny oddział Amerykańsko-Polskiego Czerwonego Krzyża urządził odczyty z pokazami kinematograficznymi dla uczniów zakładu.

3. maja, jako w rocznicę Konstytucji młodzież wzięła udział w obchodzie, urządzonym przez Komitet miejski.

7. i 8. maja młodzież kl. VI i VII pod kierownictwem p. Tajcherta i Bilińskiego zwiedziła obserwatorium astronomiczne i stację radiotelegraficzną p. Szaniawskiego w Przegalinach.

Od 22—26. maja odbył się pisemny egzamin dojrzałości a 29. maja ustny egzamin pod przewodnictwem p. o. dyrektora w obecności delegata kuratorium p. Stefana Cybulskiego generalnego wizytatora szkół średnich.

3. czerwca w obecności rodziców i zaproszonych gości pożegnał maturzystów p. o. dyrektora i wręczył świadectwa. Imieniem kolegów dziękował za pracę i starania wszystkim nauczycielom maturzysta St. Jaguś.

17. czerwca odbyły się na boisku 9 p. a. p. zawody lekko — atletyczne młodzieży.

Od 18 — 21. czerwca odbyły się egzaminy wstępne dla nowowstępujących systemem lekcyjnym.

19. czerwca zmarł śp. Czesław Tworowski, nauczyciel tu-tejszego gimnazjum.

23. czerwca po uroczystem nabożeństwie rozdano uczniom świadectwa roczne. Na gimnazjum polskie w Gdańsku młodzież złożyła 962.000 mk.

Od 26—30. czerwca otwarta była wystawa prac rysunkowych uczniów.

VII. Nekrologia.

Ś. p. Czesław Tworowski

Dnia 19. czerwca zmarł po długich cierpieniach nauczyciel tutejszego zakładu, pracujący od chwili upaństwowienia, śp. Tworowski.

Śp. Czesław Tworowski urodził się w r. 1884 w Twarogach w Grodzieńszczyźnie jako syn lekarza, który osiedlił się w końcu w Białej i umarł pozostawiający po sobie bardzo dobrą pamięć.

Śp. Czesław był uczniem tutejszego gimnazjum za czasów rosyjskich, brał udział w strajku religijnym i tu nauki średnie ukończył. Matematykę studjował na Uniwersytecie Kijowskim, z przerwami, aż do r. 1913, gdyż wskutek strajków studenckich, prac politycznych i narodowych władze rosyjskie co roku prawie pozbawiały prawa korzystania ze studjów na rok lub dłużej. Po ukończeniu studjów tylko rok pracował w prywatnem gimnazjum, bo wskutek wybuchu wojny powołany do wojska rosyjskiego odrazu w bitwie między jeziorami mazurskimi ranny dostał się do niewoli niemieckiej.

Narażony w obozie jeńców na wszelkie szykany, niewygody i głód podkopał sobie zdrowie w czasie tej niewoli, z której 2 razy uciekał. W końcu zwolniony, uczy rok w gimnazjum w Kielcach, a od r. 1919, od chwili upaństwowienia w gimnazjum w Białej Podlaskiej aż do śmierci. W czasie najazdu bolszewików w r. 1920 zgłasza się jako szeregowiec do wojska polskiego, choć wskutek ran, złego stanu zdrowia mógł się być od tego obowiązku usunąć.

Skromny, cichy, usuwający się umyślnie zawsze na drugi plan był typem tego bezimiennego pracownika, o którym ogół wie nie wiele. Pracowity, sumienny, kochał gorące młodzież, interesował się każdym i dużo go kosztowało, jeżeli widział, że któryś z uczniów nie może otrzymać stopnia dostatecznego. W stosunkach koleżeńskich bardzo harmonijny, miły, delikatny cieszył się ogólną, a zasłużoną sympatją. Nadzwyczajnie obowiązkowy, przyjechał ze świąt Wielkanocnych już chory i trzeba go było zmuszać, aby się położył. Zerwał się jeszcze z łóżka, aby wziąć udział w egzaminie maturalnym, chciał później jeszcze przyjść do szkoły, aby uczyć, martwił się bowiem, że uczniowie zaniedbują się w nauce, ale choroba serca robiła ciągle postępy, aż wreszcie położyła kres Jego życiu 19. czerwca w Warszawie, wśród najbliższej rodziny.

Wiadomość o Jego śmierci przyszła w czasie sesji. Prawie nikt z kolegów nie mógł powstrzymać się z łez. Obrady trzeba było przerwać. Na pogrzeb pojechali koledzy, w dużej ilości prawie wszyscy uczniowie VII klasy, w której był wychowawcą, a także wielu innych. Pozostawił po sobie głęboki żal kolegów i uczniów, pamięć wzorowego nauczyciela i bez skazy charakteru. R. i. p.!

Statystyka Zakładu.

	KLASA								Razem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Na początku roku szkoln. 1922/23	49	57	46	27	31	22	21	9	262
w ciągu roku przybyło	—	—	—	—	1	2	1	—	4
" " " ubyło	1	9	7	1	1	2	1	—	22
Na końcu roku zostało	48	48	39	26	31	22	21	9	244
Według wyznań było:									
rzymsko-katolików	45	42	35	25	27	21	20	9	224
ewangelików	—	—	—	1	—	—	—	—	1
mojżeszowego wyznania	3	6	4	—	4	1	1	—	19
Razem	48	48	39	26	31	22	21	9	244
Według miejsca zamieszkania rodziców:									
w Białej	35	32	21	13	16	3	8	3	131
w powiecie białskim	9	2	4	4	6	5	1	—	31
w innych powiatach	4	14	14	9	9	14	12	6	82
Razem	48	48	39	26	31	22	21	9	244
Klasyfikacja z końcem roku szkolnego 1922/23									
promowanych	18	19	13	7	10	11	13	6	97
" z warunkiem	15	17	16	12	15	8	5	3	91
niepromowanych	15	9	10	7	5	3	3	—	52
nieklasyfikowanych	—	3	—	—	1	—	—	—	4
Razem	48	48	39	26	31	22	21	9	244

Spis uczniów w r. 1922|23.

I. klasa.

1. Bojarski Stefan 2. Białowiejski Edmund 3. Bieniuta Stefan 4. Biernacki Stefan 5. Bieńkowski Witold 6. Czarkowski Jan 7. Cegelnik Abram 8. Dryżałowski Stanisław 9. Ferens Leon 10. Jaglak Stanisław 11. Gregor Antoni 12. Jakubowski Władysław 13. Kryński Kazimierz 14. Kuchajewski Julian 15. Kałuszyński Tadeusz 16. Kiryczyński Czesław 17. Kozakiewicz Zdzisław 18. Kopyś Eugenjusz 19. Huczko Mieczysław 20. Li-

manowski Waław 21. Leszczyński Tadeusz 22. Leszczyński Izidor wystąpił 10. II. 23 r. 23. Lubowski Tadeusz 24. Malina Józef 25. Modliński Henryk 26. Mojsiejuk Stanisław 27. Makaruk Piotr 28. Matraszek Witold 29. Michalik Henryk 30. Łojewski Józef 31. Nuchowicz Moszko 32. Osmólski Józef 33. Osmólski Piotr 34. Parol Stanisław 35. Pawłowski Edmund 36. Patkowski Edmund 37. Połynko Julian 38. Pytlewski Tytus 39. Robak Władysław 40. Ruskowski Franciszek 41. Rytzel Czesław 42. Siedlecki Franciszek 43. Szydłowski Romuald 44. Tomaszewski Aleksander 45. Uściński Franciszek 46. Wierzbicki Franciszek 47. Wagner Wiktor 48. Witkowski Stefan 49. Zaliwski Kazimierz.

II. klasa.

1. Biernacki Stanisław 2. Bialer Henoch 3. Bochenek Kazimierz 4. Bojarski Eugenjusz 5. Borkowski Bohdan 6. Chodynicki Hieronim 7. Czarkowski Henryk 8. Czarny Borys 9. Dryżalowski Józef 10. Domański Czesław 11. Finkielsztejn Izaak 12. Fochtman Kazimierz wystąpił 7. XI. 22 r. 13. Ferens Czesław 14. Górski Eugenjusz 15. Grzeszyk Józef 16. Jeleszuk Józef 17. Januszek Zbigniew 18. Korzeniowski Antoni wystąpił 10. XII 22. r. 19. Krochmalcki Wieńczysław 20. Kramarz Noech 21. Kadłubowski Józef 22. Komoszko Franciszek 23. Kuczewski Stanisław 24. Kułakowski Leon 25. Kulesza Władysław 26. Kułakowski Tadeusz wystąpił 12. II. 23 r. 27. Łapiński Edmund 28. Lebenberg Jankiel 29. Matraszek Czesław 30. Muszkiewicz Bohdan 31. Nitychoruk Józef 32. Oprządek Zygmunt umarł 26. XI. 22. r. 33. Ossowski Wincenty 34. Piotrowicz Antoni 35. Piotrowicz Marjan 36. Policzański Mejer 37. Połynko Władysław 38. Romanowski Józef 39. Raba Stefan wystąpił 15. XI. 22. r. 40. Rafalski Roman wystąpił 10. XII 22 r. 41. Rymkiewicz Wincenty 42. Sadowski Władysław 43. Szelągowski Stanisław wystąpił 10. II. 23. r. 44. Szydłowski Kazimierz 45. Światłowski Henryk 46. Tuz Jan 47. Trzciański Waław 48. Wawryniuk Henryk 49. Wolski Waław 50. Wieliczko Władysław 51. Witkowski Kazimierz 52. Witkiewicz Kazimierz 53. Wiśniewski Stanisław 54. Wiśniewski Stanisław 55. Zaliwski Tadeusz 56. Zdzitowiecki Bruno wyst. 21. IV. 23. r. 57. Żelkowski Jerzy.

III. klasa.

1. Bieniuta Marcin 2. Bobowski Stanisław wyst. 7. XII 22. r. 3. Bonikowski Zygmunt 4. Bialer Aron wyst. 10. II 22. r. 5. Celnikier Szmul 6. Domański Feliks 7. Deneko Henryk 8. Dragan Jan 9. Górski Mieczysław 10. Grzeszuk Franciszek 11. Jakubowicz Henryk 12. Jachimowicz Wiktor wyst. 10. II 23. r. 13. Kapszukiewicz Feliks 14. Kurczyński Stefan 15. Kluczyński Marjan 16. Kupa Waław 17. Kowalewski Feliks 18. Kiszka Jan 19. Liberman Izaak wyst. 10. II 23. r. 20. Liberman Józef 21. Lesz-

czyński Dominik 22. Lisowski Stefan 23. Makowski Bolesław 24. Mikołajewski Stanisław wystąpił 16.IV. 23 r. 25. Modrzewski Piotr Waclaw 26. Niewęglowski Stanisław 27. Nestorowicz Ignacy 28. Pawłowski Józef 29. Rydel Bolesław 30. Rozenman Aron 31. Raczyński Tadeusz 32. Świętochowski Walery wystąpił 10.II. 23. r. 33. Szyński Kazimierz 34. Sadowski Bohdan 35. Sokołowski Antoni 36. Sikorski Józef 37. Samoć Antoni 38. Szydłowski Karol 39. Szucki Bolesław 40. Szwaj Wawrzyniec wystąpił 10.XII. 23 r. 41. Tuz Jerzy 42. Trzcziński Marjan 43. Tokarski Jan 44. Walicki Jan 45. Wierzbicki Jerzy 46. Wizenfeld Szmul.

IV klasa.

1. Bazylczuk Wiktor 2. Borkowski Henryk 3. Burdzicki Hilary 4. Branicki Antoni 5. Bukowiński Zygmunt 6. Brattig Józef 7. Cybulski Kazimierz 8. Chelstowski Władysław 9. Chojnacki Władysław 10. Głowa Ludwik 11. Gomółka Antoni 12. Golec Bronisław 13. Kuczewski Jan wyst. 14.IV 23. r. 14. Kluczyński Zdzisław 15. Komoń Józef 16. Małycha Czesław 17. Mazur Edmund 18. Łaski Tomasz 19. Panasiuk Stanisław 20. Sylwester Ryszard 21. Skwierczyński Leopold 22. Sucharzewski Feliks 23. Szyrmer Władysław 34. Szymański Piotr 25. Trochonowicz Franciszek 26. Ziniewicz Maurycy 27. Żelkowski Tadeusz.

V klasa.

1. Antoniuk Józef 2. Bąk Władysław 3. Bojarski Stanisław 4. Chojnacki Stanisław 5. Czatyрко Michał 6. Chwedczuk Bronisław 7. Doliński Emiljan 8. Dąbrowa Waclaw 9. Finkielsztein Lejbo 10. Furman Władysław 11. Hay Jan 12. Izdebski Stanisław 13. Iwanczewski Kazimierz 14. Iwanowski Władysław 15. Kobyliński Tomasz wstąpił 18.II 23. r. 16. Kogen Stefan 17. Lubański Józef 18. Łapiński Józef 19. Michalik Roman 20. Muszkiewicz Hipolit 21. Niewęglowski Henryk 22. Panasiuk Władysław 23. Pieśła Jerzy 24. Rozenblum Chaim 25. Rosiński Urban 26. Siejko Bronisław 27. Szmít Romuald wystąpił 10.II 23. r. 28. Tuz Czesław 29. Wajnsztok Boruch 30. Wędrychowski Janusz 31. Wołodko Zygmunt 32. Zaliwski Stefan.

VI klasa

1. Baczkura Bolesław wystąpił 25.I. 23 r. 2. Biernacki Antoni 3. Bobowski Jerzy 4. Chojecki Antoni 5. Fijałek Adam 6. Goldfarb Herszko 7. Grunwald Tomasz 8. Gruza Aleksander 9. Kamiński Eugenjusz 10. Kański Leon 11. Kończyński Feliks 12. Kot Bronisław 13. Kozioł Hipolit 14. Kwiatkowski Stanisław 15. Leszczyński Władysław 16. Łotocki Zygmunt 17. Makarewicz Witold wystąpił 13.IX 22. r. 18. Robak Ludwik 19. Smarzewski Kazimierz 20. Starzyński Szymon 21. Wierzbicki Marek 22. Zawadzki Władysław 23. Nagaj Kazimierz 24. Za-

wistowski Michał przyjęty 17.IX 22. r. 25
jęty 29. XI 22. r.

XI
SPV
Sprawozdanie
dyrekcji...

VII klasa.

1. Bielkiewiczówna Alina 2. Borko
Łukasz 4. Górski Władysław 5. Chawrylu
ka Regina 7. Kisiielewski Zygmunt 8. Konoracki Stanisław 9.
Kruk Jan 10. Kuchciński Jan 11. Liberman Abraham 12. Petko-
wicz Wincenty 14. Rafalski Waclaw 15. Siemiatycki Jankiel
wystąpił 23.I. 23. r. 15. Skwierczyński Bronisław 16. Swier-
czewska Marja 17. Szucki Franciszek 18. Ulatowski Zbigniew
19. Zaliwski Stanisław 20. Zaczkowski Juljan 21. Gałach Tade-
usz 22. Kosiński Tadeusz przyjęty 6.III. 23. r.

VIII klasa.

1. Bielkiewiczówna Irena 2. Gadamski Kazimierz 3. Dzier-
kowski Mikołaj 4. Jaguś Stanisław 5. Kluczyński Czesław 6.
Matusiewicz Antonina 7. Michalski Zbigniew 8. Puchalski Wac-
ław 9. Szczuko Juljan.

Egzamin dojrzałości.

EGZAMIN DOJRZAŁOŚCI ZŁOŻYLI NASTĘPUJĄCY UCZNIOWIE:

1. Bielkiewiczówna Irena ur.15.VI.1905 w Sławucie na Wołyniu rel.rz.kat.
2. Dzierkowski Mikołaj ur.26.III.1901 w Szerszycach na Ukrainie „ „ „
3. Gadamski Kazimierz „ 3. VII. 1900 w Bezwoli pow. Radzyń „ „ „
4. Jaguś Stanisław „ 18.VII.1902 w Chrustnem „ Garwoliń „ „ „
5. Kluczyński Czesław „ 28.IV.1903 w Białej Podl. „ Biała „ „ „
6. Matusiewiczówna Antonina ur. 14.VIII.1901 w Białej Podl. „ Biała „ „ „
7. Michalski Zbigniew ur.22.V.1904 w par Mstyczów „ Warszawa „ „ „
8. Puchalski Wacław ur. 6. V 1903 w Żytomierzu na Wołyniu „ „ „
9. Szczuko Juljan ur. 17. III. 1903 w Nowej Uszycy na Ukrainie „ „ „

WAŻNIEJSZE OMYŁKI DRUKU.

Str. 3 w. 18	od dołu zamiast przesłała ma być przyznała.
„ 5 w. 23	„ „ „ Waelwski „ „ Walewski
„ 6 w. 5	„ „ „ część „ „ część
„ 8 w. 8	„ „ „ szkolnago „ „ szkolnego
„ 10 w. 3	„ „ „ nagrody „ „ nagrody
„ 11 w. 18	„ od góry „ Krzynie „ „ Krznie
„ 12 w. 20	„ „ „ „ zjawac „ „ zjawiac
„ 12 w. 30	„ „ „ „ ebserwację ma być obserwację
„ 13 w. 11	„ „ „ „ dyla „ „ była
„ 16 w. 15	„ „ „ „ Sumopomoc ma być Samopomoc